

CZU 347.7

DOI <https://doi.org/10.52388/2345-1971.2024.1.04>

THE APPLICATION OF THE PRINCIPLE OF COMPETITION IN PUBLIC PROCUREMENT

Oxana POSTOLACHI

PhD student, State University of Moldova

Chisinau, Republic of Moldova

e-mail: postolachivoxana@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-3178-8748>

Teodor CÂRNAȚ

Dr. hab. in Law, University Professor, State University of Moldova

Chisinau, Republic of Moldova

e-mail: carnateo@yahoo.co.uk

<https://orcid.org/0000-0002-5610-8665>

In an era marked by globalization and fierce competition, the application of the principle of competition in public procurement is essential for ensuring efficiency and transparency in procurement processes. Competition is a fundamental mechanism that contributes to the optimization of public resources, guaranteeing the efficient use of public funds and the provision of high-quality goods and services to the final beneficiaries. By encouraging the participation of multiple economic entities, competition facilitates transparency and prevents corruption. Fair competition also promotes innovation and the continuous improvement of offers, providing more efficient and tailored solutions to the needs of public institutions. The study analyzes both the advantages of applying the principle of competition and the legislative and practical challenges its implementation involves, highlighting the importance of balancing quality and price in public procurement.

Keywords: public procurement, competition principle, transparency, corruption prevention, innovation, efficiency, legislative framework.

APLICAREA PRINCIPIULUI CONCURENȚEI ÎN DOMENIUL ACHIZIȚIILOR PUBLICE

Într-o eră marcată de globalizare și competiție acerbă, aplicarea principiului concurenței în domeniul achizițiilor publice este esențială pentru asigurarea eficienței și transparenței proceselor de achiziție. Concurența reprezintă un mecanism fundamental care contribuie la optimizarea resurselor publice, garantând utilizarea eficientă a banilor publici și furnizarea de bunuri și servicii de înaltă calitate către beneficiarii finali. Prin încurajarea participării multiplelor entități economice, concurența facilitează transparența și previne corupția. De asemenea, competiția echitabilă promovează inovația și îmbunătățirea continuă a ofertelor, oferind soluții mai eficiente și mai adaptate nevoilor instituțiilor publice. Studiul analizează atât avantajele aplicării principiului concurenței, cât și provocările legislative și practice pe care le presupune implementarea acestuia, subliniind importanța echilibrului între calitate și preț în cadrul achizițiilor publice.

Cuvinte-cheie: achiziții publice, concurență, transparență, prevenirea corupției, inovație, eficiență, cadru legislativ.

APPLICATION DU PRINCIPE DE CONCURRENCE DANS LES MARCHÉS PUBLICS

À l'ère de la mondialisation et de la concurrence féroce, l'application du principe de concurrence

dans les marchés publics est essentielle pour garantir l'efficacité et la transparence des processus de passation des marchés. La concurrence est un mécanisme fondamental qui contribue à l'optimisation des ressources publiques, garantissant l'utilisation efficace de l'argent public et la fourniture de biens et services de haute qualité aux bénéficiaires finaux. En encourageant la participation de multiples entités économiques, la concurrence facilite la transparence et prévient la corruption. Aussi, une concurrence loyale favorise l'innovation et l'amélioration continue des offres, offrant des solutions plus efficaces et plus adaptées aux besoins des institutions publiques. L'étude examine à la fois les avantages de l'application du principe de concurrence et les défis législatifs et pratiques liés à sa mise en œuvre, soulignant l'importance de l'équilibre entre qualité et prix dans les marchés publics.

Mots-clés: *marchés publics, concurrence, transparence, prévention de la corruption, innovation, efficacité, cadre législatif.*

ПРИМЕНЕНИЕ ПРИНЦИПА КОНКУРЕНЦИИ В СФЕРЕ ГОСУДАРСТВЕННЫХ ЗАКУПОК

В эпоху глобализации и жесткой конкуренции применение принципа конкуренции в сфере государственных закупок имеет важное значение для обеспечения эффективности и прозрачности процессов закупок. Конкуренция является фундаментальным механизмом и способствует оптимизации государственных ресурсов, гарантируя эффективное использование государственных денег и предоставление высококачественных товаров и услуг конечным бенефициарам. Поощряя участие множества экономических субъектов, конкуренция также способствует прозрачности и предотвращает коррупцию. Помимо этого, честная конкуренция способствует инновациям и постоянному совершенствованию предложений, предлагая решения более эффективные и более адаптированные к потребностям государственных учреждений. В исследовании анализируются как преимущества применения принципа конкуренции, так и законодательные и практические проблемы, которые влечет за собой его реализация, подчеркивая важность баланса между качеством и ценой в государственных закупках.

Ключевые слова: *государственные закупки, принцип конкуренции, прозрачность, предотвращение коррупции, инновации, эффективность, законодательная база.*

Introducere

Într-o eră marcată de globalizare și competiție acerbă, aplicarea principiului concurenței în domeniul achizițiilor publice reprezintă un aspect esențial pentru eficiența și transparența proceselor de achiziție. Concurența este un mecanism fundamental care contribuie la optimizarea resurselor publice, asigurându-se că banii contribuabililor sunt folosiți în mod eficient și că beneficiarii finali primesc servicii și bunuri de înaltă calitate.

Principiul concurenței, prin încurajarea participării multiplelor entități economice, facilitează accesul unui număr cât mai mare de ofertanți la licitații și tenderuri, contribuind astfel la creșterea transparenței și la prevenirea corupției. Prin intermediul unei competiții echitabile, se promovează inova-

rea și îmbunătățirea continuă a ofertelor, ceea ce conduce la obținerea unor soluții mai eficiente și mai adaptate nevoilor specifice ale instituțiilor publice.

În contextul legislativ actual, aplicarea principiului concurenței este reglementată de diverse cadre normative care stabilesc proceduri și standarde pentru asigurarea unei competiții corecte și deschise. Aceste reglementări urmăresc să evite practici de favoritism și să asigure un proces de achiziție bazat pe merit și transparență.

Pentru a înțelege mai bine impactul aplicării principiului concurenței în domeniul achizițiilor publice, este esențial să examinăm atât avantajele pe care le oferă acest principiu, cât și provocările cu care se confruntă implementarea sa.

Principiul concurenței: aspecte definitorii și reglementări juridice

Achizițiile publice de lucrări se referă la gestionarea și administrarea resurselor materiale în sectorul public, necesitând respectarea unor cerințe legislative specifice. Aceste cerințe sunt în concordanță cu principiile precum utilizarea eficientă a fondurilor publice și minimizarea riscurilor pentru autoritățile contractante [1].

În practică, aceasta implică aplicarea unui sistem de concurență liberă și a criteriilor economice pentru atribuirea contractelor de lucrări publice, asigurând un echilibru optim între calitate și preț și maximizând valoarea investițiilor. Eficiența în utilizarea fondurilor publice se traduce prin aplicarea unor proceduri de atribuire competitivă și utilizarea de criterii care reflectă avantajele economice ale ofertelor.

Astfel, se urmărește obținerea celei mai bune valori pentru banii publici, care adesea sunt insuficienți în raport cu cerințele, și monitorizarea atentă a costurilor procesului de achiziție, inclusiv atât cele administrative, cât și cele legate de ofertant. Agenția Achiziții Publice din Republica Moldova are ca principal obiectiv asigurarea eficienței achizițiilor publice, conform programului său de activitate reglementat de actele normative relevante [2].

Bazele teoriei generale a concurenței au fost stabilite de lucrările unor reprezentanți ai școlilor clasice și neoclasice, precum A. Smith, D. Ricardo, Dj. Milly și A. Marshall. Contribuția inovației la dezvoltarea relațiilor concurențiale este evidențiată în teoriile dezvoltării inovatoare și ale concurenței eficiente prezentate de J. Schumpeter, F. Hayek, L. Mises și I. Kirzner. Evoluția relațiilor concurențiale, influențată de globalizare și inovare, este detaliată în conceptele competitive ale lui R. Nelson, S. Winter, Dj. Moore, M. Porter și G. Hamel. O perspectivă inovatoare asupra concurenței ca un „proces instituțional”

este elaborată în sociologia economică de H. U. Wright, V. Radaev și N. Fligstein. Analiza contribuțiilor acestor savanți relevă unitatea contradictorie în cadrul concurenței contemporane, evidențiind atât aspectele distructive, cât și cele constructive, care contribuie la crearea unei noi calități.

De exemplu, V. Radaev [3, p. 22] examinează concurența ca o corelație constantă și o coordonare a strategiilor de afaceri între actorii economici. Acești actori principali sunt interesați de o concurență reglementată, bazată pe adoptarea unor reguli comune de interacțiune de către toți participanții, adică de o concurență „formalizată instituțional”. Conceptul de concurență constructivă și integratoare se bazează pe ideea că interacțiunile concurențiale, care generează rezultate pozitive și beneficii pentru mai mulți participanți, sunt influențate de idei inovatoare și devin o condiție esențială pentru transformarea inovațiilor într-un factor cheie al succesului competitiv.

Rezultatele rezumate și analiza conceptelor de bază ale concurenței, încă din secolul al XVIII-lea, demonstrează prezența tendinței distincte privind cercetarea concurenței prin prisma transformărilor inovatoare. La sfârșitul secolului XX – începutul secolului XXI, această tendință s-a transformat în regularitate. Conceptele contemporane analizează inovarea ca un imperativ de funcționare cu succes a întreprinderilor în condițiile interacțiunii concurențiale pe piețele globale [4].

Sistemul de reglementare juridică a protecției concurenței în Republica Moldova a început să se contureze la începutul anilor 1990, odată cu adoptarea Hotărârii Guvernului R.S.S. Moldova nr. 2 din 4 ianuarie 1991, [5] care stipula măsuri urgente pentru demonopolizarea economiei naționale și sublinia importanța promovării concurenței și restricționării activităților monopoliste. Ulterior, Legea nr. 906-XII din 29 ianuarie 1992

[6] a stabilit fundamentele organizatorice și juridice pentru dezvoltarea concurenței, incluzând măsuri pentru prevenirea, limitarea și combaterea activităților monopoliste, având scopul de a crea și susține economia de piață în țară. Datorită caracterului său mai mult declarativ, această lege a fost completată la 30 iunie 2000 de Legea nr. 1103 privind protecția concurenței [7], care a instituit un organ dedicat protecției concurenței.

Întrucât legislația privind protecția concurenței este relativ recentă și nu a fost reglementată în perioada sovietică, Republica Moldova a început să acorde atenție acestei probleme doar în perioada recentă. Totuși, protecția concurenței a fost un subiect de interes încă din antichitate. Un exemplu în acest sens este Codul lui Iustinian, care includea un titlu intitulat „*De monopoliis, et conventu negotiatorum illicito, vel artificio ergolaborum nec non balneatorum prohibitis, et pactionibus illicitis*”. Totuși, în perioada romană nu există studii dedicate acestui subiect.

Interesul pentru fenomenul concurenței a crescut spre sfârșitul secolului XIX și începutul secolului XX, odată cu adoptarea primelor acte de reglementare în Statele Unite, precum Sherman Act din 2 iulie 1890, Clayton Act din 15 octombrie 1914 și Federal Trade Commission Act din 1914 [8].

În literatura economică și juridică, concurența este abordată într-un mod variat și uneori contradictoriu. Este considerată un mecanism esențial care leagă producătorii, o caracteristică a pieței, un atribut al mecanismului economic, un element motrice al progresului general, și altele [9, p. 6].

Conceptul de concurență a fost definit diferit în diverse etape ale dezvoltării sale, fiind influențat în mod variabil de teoriile economice și, drept urmare, interpretat diferit de către sistemele juridice.

Potrivit profesorului francez Louis Vogel, „teoria concurenței stă la baza dreptului

concurenței: una nu poate exista fără cealaltă. Dreptul concurenței este în esență o teorie economică implementată prin norme juridice. Această relație între formă și substanță constituie fundamentul dreptului concurenței și explică în mare parte cum normele funcționează independent de evenimentele conjuncturale care le influențează și indiferent de sistemul juridic. Observând această relație, se poate vedea o mișcare dublă care reflectă căutarea constantă a unui echilibru normativ” [10].

Principiul concurenței și achizițiile publice

Reglementarea concurenței și achizițiilor publice în Republica Moldova este realizată prin Legea privind concurența nr. 183 din 11.07.2012 [11], care interzice orice tip de acorduri între întreprinderi sau asociații de întreprinderi care au ca scop sau efect împiedicarea, limitarea sau distorsionarea concurenței pe piață. Printre aceste acorduri anticoncurențiale se numără fixarea prețurilor, restricționarea producției, împărțirea pieței sau a clienților și participarea cu oferte trucate la licitații publice.

Un cartel este definit ca un acord anticoncurențial între două sau mai multe întreprinderi independente, având ca scop menținerea unor practici care contravin regulilor concurenței. Aceste carteli pot fi de tip „dur” și sunt reglementate în mod specific de Legea privind achizițiile publice nr. 131 din 03.07.2015, care stipulează că reglementarea relațiilor de achiziție publică trebuie să se bazeze pe asigurarea concurenței și combaterea practicilor anticoncurențiale.

Trucarea ofertelor, adică realizarea de acorduri anticoncurențiale prin intermediul licitațiilor sau altor forme de concurs, este un aspect semnificativ. Aceasta conduce la creșterea prețurilor de achiziție și la scăderea calității produselor sau serviciilor, având un impact negativ asupra autorităților contractante și asupra consumatorilor. În plus, trucarea

ofertelor reduce resursele disponibile pentru achiziționarea altor bunuri sau servicii.

Răspunderea pentru astfel de acorduri anticoncurențiale se împarte între răspunderea administrativă și cea penală în Republica Moldova. Legea concurenței nr. 183 din 11.07.2012 și Legea privind achizițiile publice nr. 131 din 03.07.2015 [12] stabilesc responsabilitățile administrative, în timp ce Codul Penal nr. 985 din 18.04.2002 [13] reglementează răspunderea penală. În anumite cazuri, persoanele implicate pot beneficia de clemență, conform legislației, ceea ce poate include recompense pentru cooperarea cu Consiliul Concurenței, exonerare de la aplicarea amenzilor sau reducerea cuantumului acestora.

Condițiile pentru acordarea clemenței includ cooperarea cu Consiliul Concurenței, încetarea implicării în acordul anticoncurențial și nedevalorizarea cererii pentru clemență. Această politică de clemență promovează responsabilitatea civică și conștientizarea vinovăției, contribuind la eliminarea cutumelor anticoncurențiale și favorizând un mediu concurențial echitabil. De asemenea, întreprinderile care cooperează cu autoritatea de concurență pot beneficia de un tratament favorabil, iar, în anumite condiții, pot fi liberate de răspundere penală.

În conformitate cu Articolul 16 din Legea privind achizițiile publice nr. 131 din 03.07.2015, orice operator economic, fie rezident, fie nerezident, are dreptul de a participa la procedurile de achiziție publică. Totodată, Articolul 19 impune autorităților contractante să excludă orice ofertant sau candidat care a încheiat acorduri menite să denatureze concurența. Trucarea ofertelor este definită de Legea concurenței nr. 183 din 11.07.2012 și se referă la realizarea de acorduri anticoncurențiale legate de prețuri, împărțirea piețelor, sursele de aprovizionare sau calitatea produselor [11].

Practicile anticoncurențiale în cadrul procedurilor de achiziție publică afectează grav procesul, eliminând concurența reală între

ofertanți. Aceste practici conduc la creșterea prețurilor de achiziție și la scăderea calității produselor sau serviciilor, având un impact negativ atât asupra autorităților contractante, cât și asupra consumatorilor. Practicile anticoncurențiale pot viza orice tip de produse, servicii sau lucrări și se manifestă prin înțelegeri secrete sau practici concertate între doi sau mai mulți ofertanți, care vizează fixarea prețului sau împărțirea pieței pentru a influența rezultatul licitației.

În România, aceste practici sunt sancționate prin diverse măsuri, inclusiv contravențional, prin legea concurenței, și penal, conform Codului Penal. De asemenea, legislația privind achizițiile publice interzice participarea la alte proceduri de achiziție publică pentru o perioadă de trei ani în cazul în care sunt implicate practici anticoncurențiale. Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OECD) a elaborat linii directoare pentru combaterea trucării ofertelor în cadrul licitațiilor publice, reflectând importanța acestei probleme pe plan internațional.

În cadrul achizițiilor publice, practici precum ofertele de curtoazie, retragerea ofertelor, sau prezentarea de oferte exagerate sunt frecvent întâlnite. De exemplu, un competitor poate prezenta o ofertă mai mare decât oferta câștigătoare desemnată sau poate depune o ofertă cu termeni speciali care sunt știu că nu vor fi acceptați. Alte forme de practici anticoncurențiale includ abținerea de la ofertare sau retragerea ofertelor pentru a permite unui participant desemnat să câștige licitația. În unele cazuri, participanții pot decide să își împartă piețele între ei, alocând anumite clienți, produse sau teritorii.

Aceste practici sunt realizate în scopul obținerii unor venituri ilicite și influențează rezultatele procesului de achiziție publică, subminând integritatea și eficiența acestuia.

Un exemplu relevant de practici anticoncurențiale în cadrul achizițiilor publice

se regăsește în cazul licitației pentru marcaje rutiere organizată de CNADNR. În această licitație, două asocieri, formate din cinci companii, au colaborat pentru a influența rezultatul procesului de achiziție. Concret, cele două asocieri și-au coordonat acțiunile astfel încât una dintre ele să câștige toate loturile de marcaje rutiere, în timp ce cealaltă să asigure numărul minim necesar de participanți pentru a valida procedura de licitație. După atribuirea contractelor, acestea au fost ulterior cesonate asocierii care a garantat numărul minim de participanți. Această înțelegere a dus la împărțirea pieței între companii, ceea ce a subminat concurența reală. Ca urmare a acestei practici anticoncurențiale, cinci companii au fost sancționate, iar amenzile totale aplicate s-au ridicat la aproximativ 680.000 Euro [14].

Așadar, regulile de concurență sunt concepute pentru a proteja procesul concurențial și pentru a asigura că toate produsele, serviciile și lucrările sunt oferite la prețuri competitive, sunt de o calitate superioară și sunt inovatoare. Aceste reguli se aplică tuturor entităților angajate într-o activitate economică, fără a ține cont de statutul juridic sau de modul de finanțare al acestora. Prin „activitate economică” se înțelege orice activitate care implică oferirea de bunuri sau servicii pe o piață.

Regulile de concurență interzic două tipuri principale de comportamente:

1. Înțelegerile anticoncurențiale între doi sau mai mulți operatori economici, fie că sunt scrise sau verbale, care implică coordonarea comportamentului pe o piață. Exemple de astfel de comportamente includ fixarea prețurilor, împărțirea piețelor sau a clienților și influențarea rezultatelor procedurilor de achiziție publică, cunoscută și sub denumirea de „*bid-rigging*”. Regulile de concurență nu se aplică doar înțelegerilor cu un cadru juridic specific sau planuri de acțiune elaborate. Orice comportament ce sugerează o intenție comună de a influența condițiile de pe o piață în scopul

obținerii de avantaje proprii este considerat contrar regulilor de concurență.

2. Practicile abuzive comise de un operator economic care deține o poziție dominantă pe o piață. Deși aceste practici nu sunt de obicei relevante în contextul asocierilor pentru participarea la proceduri de achiziție publică, ele nu sunt complet excluse. De exemplu, un operator economic care are o cotă de piață semnificativă datorită dreptului exclusiv asupra unei tehnologii ar trebui să se asigure că nu abuzează de această poziție dominantă, cum ar fi prin refuzul de a oferi acces la tehnologia respectivă altor operatori economici [15].

Principiul concurenței în achizițiile publice oferă mai multe avantaje. În primul rând, promovează eficiența economică prin stimularea furnizorilor să ofere cele mai bune produse și servicii la cele mai competitive prețuri, asigurând astfel utilizarea optimă a fondurilor publice. De asemenea, concurența poate reduce costurile pentru autoritățile contractante, deoarece acestea pot beneficia de oferte mai avantajoase și prețuri mai scăzute.

În plus, concurența contribuie la îmbunătățirea calității produselor și serviciilor, deoarece furnizorii sunt motivați să-și optimizeze ofertele pentru a câștiga contractele. De asemenea, favorizează inovația și diversitatea, deoarece furnizorii caută soluții noi și mai eficiente pentru a rămâne competitivi. Totodată, concurența sporește transparența procesului de achiziție, reducând riscurile de corupție și favoritism și asigurând un proces mai deschis și echitabil [16, p. 40].

Cu toate acestea, aplicarea principiului concurenței poate avea și dezavantaje. Procesul poate deveni complex și birocratic, implicând multe etape și documente, ceea ce poate duce la întârzieri și la creșterea costurilor administrative [17].

De asemenea, costurile și resursele necesare pentru a participa la licitații pot descuraja furnizorii, în special pe cei mai mici, ceea ce

poate reduce diversitatea ofertanților și poate limita concurența reală. În plus, există riscul de deformare a pieței, prin manipularea prețurilor sau formarea de carteluri care afectează echitatea procesului de selecție [18, p. 28].

Concentrarea exclusivă pe obținerea celei mai scăzute oferte poate duce la decizii bazate pe costuri pe termen scurt, neglijând aspectele legate de calitate și durabilitate pe termen lung. De asemenea, procesul concurențial poate genera tensiuni și conflicte între participanți și între autoritățile contractante și ofertanți, uneori conducând la contestații legale.

Experiența internațională subliniază că corupția în achizițiile publice poate afecta în moduri variate, inclusiv financiar, economic, asupra mediului, sănătății și securității umane, precum și în domeniul inovației.

Corupția în acest sector contribuie la erodarea valorilor umane și a încrederii în administrația centrală și locală, aducând riscuri pentru concurență și dezvoltarea economică a unei țări. Un nivel ridicat de corupție și lipsa transparenței în instituțiile publice, alături de o concurență neloială în mediul de afaceri, creează condiții favorabile pentru dezvoltarea unor scheme frauduloase care subminează interesul public.

În acest context, Republica Moldova se dovedește a fi un teren propice pentru proliferarea diverselor forme de fraudă în achiziții.

Conform directivelor de profil ale Uniunii Europene [19], termenul „concurență” este extrem de frecvent utilizat, fiind asociat cu concepte precum „concurență reală”, „concurență eficientă pe piață”, „îmbunătățirea concurenței”, „asigurarea utilizării optime a fondurilor publice printr-o concurență extinsă”, „fără distorsionarea concurenței” și „garantarea transparenței procesului de achiziții publice prin deschiderea către concurență”.

Fără un mediu concurențial adecvat, corupția poate pătrunde în sistemul de achiziții publice, crescând astfel costurile pentru buge-

tul public atunci când se efectuează lucrări sau se achiziționează bunuri și servicii. Una dintre cele mai importante obligații legale legate de concurență se referă la respectarea standardelor tehnice. Aceste standarde sunt utilizate pentru a specifica cerințele pentru bunurile și serviciile achiziționate. Ofertele trebuie să demonstreze conformitatea cu aceste standarde pentru a fi considerate în evaluare; altfel, ofertele care nu le respectă sunt excluse de la licitație [20].

Într-un context concurențial, asigurarea calității devine esențială pentru supraviețuirea unei organizații. Calitatea se obține prin perfecționarea continuă a organizației și a personalului său, aspect ce trebuie integrat în cultura organizațională. Organizațiile trebuie să identifice și să gestioneze eficient procesele esențiale pentru obținerea și îmbunătățirea calității produselor și serviciilor, un principiu fundamental pe care se bazează standardele ISO 9000.

Concluzie

Întărirea unui mediu concurențial sănătos joacă un rol esențial în prevenirea fraudei în sistemul achizițiilor publice. Asigurarea calității în cadrul procesului de achiziție contribuie la eliminarea motivațiilor pentru comportamente frauduloase și facilitează atribuirea contractelor pe baza a două principii fundamentale: respectarea legii și a eticii profesionale, precum și selectarea ofertei cea mai avantajoasă din punct de vedere tehnico-economic. Prin implementarea riguroasă a principiului concurenței, se promovează transparența și echitatea în achizițiile publice, asigurând astfel o alocare optimă a resurselor publice și protejând interesele colective. Acest principiu nu doar că îmbunătățește eficiența și calitatea serviciilor și bunurilor achiziționate, dar contribuie și la crearea unui climat de afaceri mai corect și mai competitiv, care stimulează inovația și dezvoltarea economică.

Referințe bibliografice

1. CODREANU, Alina. *Aspecte teoretico-practice ale achizițiilor publice de lucrări*. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/159-164_0.pdf [Accesat la 17.09.2024].
2. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova Nr. 747 pentru aprobarea Regulamentului privind organizarea și funcționarea, precum și efectivului-limită al Agenției Achiziții Publice din 24.11.2009, În: *Monitorul Oficial* Nr. 171-172, din 27.11.2009
3. РАДАЕВ, В.В. *Социология рынков: к формированию нового направления*. Москва: ГУ ВШЭ, 2003, p.22. 328p. ISBN 5- 7598-0246-1.
4. ANDREEVA, Tatiana. Particularitățile concurenței inovatoare în condițiile globalizării economiei mondiale. În: *Revistă Teoretico-Științifică*, nr. 2 (2014). https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Particularitatile%20concurrentei%20inovatoare%20in%20conditiile%20globalizarii.pdf [Accesat la 17.09.2024].
5. Hotărârea Guvernului R.S.S. Moldovenești: Cu privire la măsurile urgente de demonopolizare a economiei naționale a R.S.S. Moldovenești, nr.2 din 04.01.1991, Buletinul oficial din 04.01.1991
6. Legea Republicii Moldova cu privire la limitarea activității monopoliste și dezvoltarea concurenței nr. 906 - XII din 29.01.1992. În: M.P. nr.2 din 01.03.1992
7. Legea Nr. 1103 din 30 iunie 2000 cu privire la protecția concurenței. *Monitorul Oficial* Nr. 166-168 (2000): art. 1205.
8. MAXIM, Ion, BULMAGA, Olga. *Problematika definirii și clasificării concurenței*. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Problematika%20definirii%20si%20clasificarii%20concurrentei.pdf [Accesat la 17.09.2024].
9. ПАРАЩУК, С. А. *Конкурентное право*. Москва: Городец-издат, 2002, p.6. 416p. ISBN. 5-9258-0051-6
10. VOGEL, Louis *Le juriste face a l' analyse economique*. http://www.minefi.gouv.fr/fonds_documentaire/dgccrf/02_actualite/ateliers_concu_analyse_eco2.htm [Accesat la 17.09.2024].
11. Legea Nr. 183 din 11 iulie 2012 a concurenței. *Monitorul Oficial* Nr. 351-354 (2023): art. 620.
12. Legea Nr. 131 din 3 iulie 2015 privind achizițiile publice. *Monitorul Oficial* Nr. 197-205 (2015): art. 402.
13. Codul penal al Republicii Moldova, Cod Nr. 985 din 18 aprilie 2002. *Monitorul Oficial* Nr. 72-74 (2009): art. 195.
14. Consiliul Concurenței. Concurență și achiziții publice de succes: Ghid privind detectarea și descurajarea practicilor anticoncurențiale în cadrul procedurilor de achiziție publică. https://www.consiliulconcurentei.ro/wp-content/uploads/2016/05/ghid_practici_anticoncurentiale_licitatii.pdf [Accesat la 17.09.2024].
15. Consiliul Concurenței. Ghid privind respectarea regulilor de concurență în situația participării sub formă de asociere la o procedură de achiziție publică. https://stportalafirprod.blob.core.windows.net/media/media/qyfnf42u/ghid_privind_respectarea_regulilor_de_concurenta_achizitii_publice_consiliul_concurentei.pdf [Accesat la 17.09.2024].
16. BUDIANSCHI, Dumitru. ș. a. *Achizițiile publice în Republica Moldova: probleme și soluții*. ExpertGrup, Chișinău, 2014, p. 40.
17. MOCANU, Eleonora. *Mecanisme de asigurare a integrității și transparenței în procesul de achiziții publice*. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/SPM_pp242-245.pdf [Accesat la 17.09.2024].
18. CIUBOTARU, Maria, URSU, Veronica. *Transparența achizițiilor publice în municipiul Chișinău*. Transparency International, Chișinău, 2007, p. 28.
19. Directiva 2014/24/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 februarie 2014 privind achizițiile publice <http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX:32014L0024> [Accesat la 17.09.2024].
20. Pagina electronică a Agenției Achiziții Publice. <http://tender.gov.md/ro/content/manuale-utilizare> [Accesat la 20. 09.2024].